

TINEREȚE FĂRĂ BĂTRÎNEȚE
ȘI
VIAȚĂ FĂRĂ DE MOARTE

Petre Ispirescu

TEXT

équivalences

arguments

2.2003

EDITION: ADRIAN REZUȘ (ed.)

© 2003 ARGUMENTS [L^AT_EX 2_ε-EDITION]

© 2001 RODICA ILIESCO (PARIS, FRANCE) [GRAPHICS *Centaure*]

© 2001 DINU LAZĂR (Bucharest, Romania) [PHOTO *C. Noica*]

© 2003 SALVADOR DALÍ ESTATE [LOGO Salvador Dalí: *Centaure*]

© 2003 ÉQUIVALENCES [PDFL^AT_EX – HYPERSCREEN]

This electronic edition is a *non-profit* publication

produced by PDF_TE_X 14.H &

created by L^AT_EX 2_ε with HYPERREF & HYPERSCREEN

PDF_TE_X14.H © 2001 HÀN THÉ THÀNH

L^AT_EX 2_ε © 1993–2001 THE L^AT_EX3 PROJECT TEAM *et al.*

HYPERREF © 1995–2001 SEBASTIAN RAHTZ

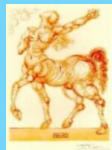
HYPERSCREEN © 2001–2002 ADRIAN REZUȘ [based on PDFSCREEN]

PDFSCREEN © 1999–2001 C. V. RADHAKRISHNAN

TYPESET BY ROMANIAN_TE_X © 1994–2001 ADRIAN REZUȘ

PRINTED IN THE NETHERLANDS – OCTOBER 12, 2003

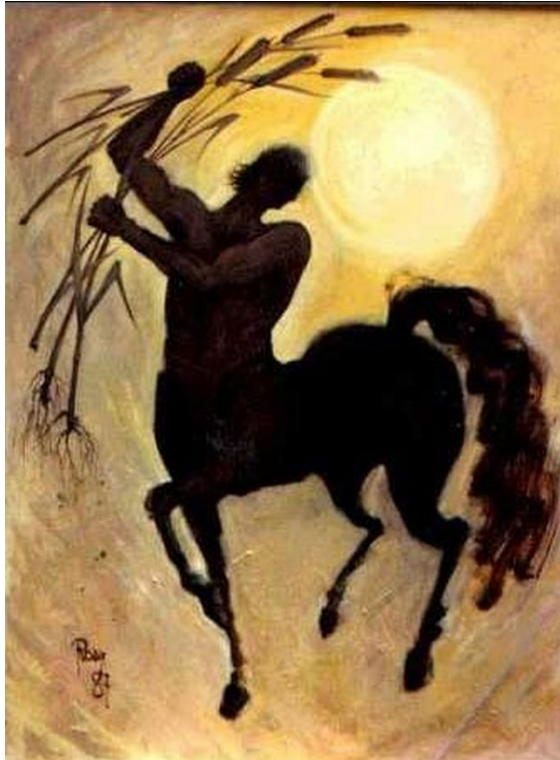
Petre Ispirescu

Tinerete fără bătrînețe

și
viață fără de moarte

București

1882

A fost odată ca niciodată; că de n-ar fi, nu s-ar povesti; de cînd făcea ploșorul pere și răchita micșunele; de cînd se băteau urșii în coade; de cînd se luau de gît lupii cu mieii de se sărutau, înfrățindu-se; de cînd se potcovea puricele la un picior cu nouăzeci și nouă de oca de fier și s-arunca în slava cerului de ne aducea povești.

De cînd se scria musca pe părete,
Mai mincinos cine nu crede.

A fost odată un împărat mare și o împărăteasă, amîndoi tineri și frumoși, și, voind să aibă copii, a făcut de mai multe ori tot ce trebuia să facă pentru aceasta; a îmblat pe la vraci și filosofi, ca să caute la stele și să le ghicească dacă or să facă copii; dar în zadar. În sfîrșit, auzind împăratul că este la un sat, aproape, un unchiaș dibaci, a trimis să-l cheme; dar el răspunse trimișilor că: cine are trebuință, să vie la dînsul. S-au sculat deci împăratul și împărăteasa și, luînd cu dînșii vro cîțiva boieri mari, ostași și slujitori, s-au dus la unchiaș acasă. Unchiașul, cum i-a văzut de departe, a ieșit să-i întîmpine și totodată le-a zis:

– Bine ați venit sănătoși; dar ce îmblî, împărate, să afli? Dorința ce ai o să-ți aducă întristare.

– Eu nu am venit să te întreb asta – zise împăratul – ci, dacă ai ceva leacuri care să ne facă să avem copii, să-mi dai.

– Am, răspunse unchiașul; dar numai un copil o să faceți. El o să fie Făt-Frumos și drăgăstos, și parte n-o să aveți de el.

Luînd împăratul și împărăteasa leacurile, s-au întors veseli la palat și peste cîteva zile împărăteasa s-a simțit însărcinată. Toată împărăția și toată curtea și toți slujitorii s-au veselit de această întîmplare.

Mai-nainte însă de a veni ceasul nașterii, copilul se puse pe un plîns, de n-a putut nici un vraci să-l împace. Atunci împăratul a început să-i făgăduiască toate bunurile din lume, dar nici așa n-a fost cu putință să-l facă să tacă.

– Taci, dragul tatei – zicea împăratul – că ți-oi da împărăția catare sau cutare; taci, fiule, că ți-oi da de soție pe cutare sau cutare fată de împărat, și alte multe d-alde astea; în sfîrșit, dacă văzu și văzu că nu tace, îi mai zise: taci, fătul meu, că ți-oi da Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte.

Atunci copilul tăcu și se născu; iar slujitorii deteră în timpine și în surle și în toată împărăția se ținu veselie mare o săptămînă întregă.

De ce creștea copilul, d-aceea se făcea mai isteț și mai îndrăzneț. Îl deteră pe la școli și filosofi, și toate învățăturile pe care alți copii le învăța într-un an, el le învăța într-o lună, astfel încît împăratul murea și învia de bucurie. Toată împărăția se fălea că o să aibă un împărat înțelept și procopsit ca Solomon împărat. De la o vreme încoace însă, nu știu ce avea, că era tot galeș, trist și dus pe gînduri. Iar cînd fuse într-o zi, tocmai cînd copilul împlinea cincisprezece ani și împăratul se afla la masă cu toți boierii și slujbașii împărăției și se chefuiau, se sculă Făt-Frumos, și zise:

– Tată, a venit vremea să-mi dai ceea ce mi-ai făgăduit la naștere.

Auzind aceasta, împăratul s-a întristat foarte și i-a zis:

– Dar bine, fiule, de unde pot eu să-ți dau un astfel de lucru nemaiauzit? Și dacă ți-am făgăduit atunci, a fost numai ca să te împac.

– Dacă tu, tată, nu poți să-mi dai, apoi sunt nevoit să cutreier toată lumea pînă voi găsi făgăduința pentru care m-am născut.

Atunci toți boierii și împăratul deteră în genunchi, cu rugăciune să nu părăsească împărăția; fiindcă, ziceau boierii:

– Tatăl tău de aci înainte e bătrîn, și o să te ridicăm pe tine în scaun, și avem să-ți aducem cea mai frumoasă împărăteasă de sub soare de soție.

Dar n-a fost puțință să-l întoarcă din hotărîrea sa, rămînînd statornic ca o piatră în vorbele lui; iar tată-său, dacă văzu și văzu, îi dete voie și puse la cale să-i gătească de drum merinde și tot ce-i trebuie.

Apoi, Făt-Frumos se duse în grajdurile împărăției unde erau cei mai frumoși armăsari din toată împărăția, ca să-și aleagă unul; dar, cum punea mîna și apuca pe cîte unul de coadă, îi trîntea, și astfel toți caii căzură. În sfîrșit, tocmai cînd era să iasă, își mai aruncă ochii o dată prin grajd și, zărind într-un colț un cal răpciugos și bubos și slab, se duse și la dînsul; iar cînd puse mîna pe coada lui, el își întoarse capul și zise:

– Ce poruncești, stăpîne? Mulțumesc lui Dumnezeu că mi-a ajutat să ajung ca să mai puie mîna pe mine un voinic.

Și înțepenindu-și picioarele, rămase drept ca lumînarea. Atunci Făt-Frumos îi spuse ce avea de gînd să facă și calul îi, zise:

– Ca să ajungi la dorința ta, trebuie să ceri de la tată-tău paloșul, sulîța, arcul, tolba cu săgețile și hainele ce le purta el cînd era flăcău; iar pe mine să mă îngrijești cu însuși rîna ta șase săptămîni și orzul să mi-l dai fiert în lapte.

Cerînd împăratului lucrurile ce-l povățuise calul, el a chemat pre vătaful curții și i-a dat poruncă ca să-i deschiză toate tronurile cu haine spre a-și alege fiul său pe acela care îi va plăcea. Făt-Frumos, după ce răscoli trei zile și trei nopți, găsi în sfîrșit, în fundul unui tron vechi, armele și hainele tătîne-său de cînd era flăcău, dar toate ruginite. Se apucă însuși cu mîna lui să le curețe de rugină și, după șase săptămîni, izbuti a face să lucească armele ca oglinda. Totodată îngriji și de cal precum îi zisese

el. Destulă muncă avu; dar fie, că izbuti.

Cînd auzi calul de la Făt-frumus că hainele și armele sunt bine curățate și pregătite, odată se scutură și el, și toate bubele și răpciunea căzură de pe dînsul și rămase întocmai cum îl fătase mă-sa, un cal gras, trupeș și cu patru aripi; văzîndu-l Făt-Frumos astfel, îi zise:

- De azi în trei zile plecăm.
- Să trăiești, stăpîne; sunt gata chiar azi, de poruncești, îi răspunse calul.

A treia zi de dimineată, toată curtea și toată împărăția era plină de jale. Făt-Frumos, îmbrăcat ca un viteaz, cu paloșul în mînă, călare pe calul ce-și alesese, își luă ziua bună de la împăratul, de la împărăteasă, de la toți boierii cei mari și cei mici, de la ostași și de la toți slujitorii curții, carii, cu lacrămile în ochi, îl rugau să se lase de a face călătoria aceasta, ca nu care cumva să meargă la pieirea capului său; dar el, dînd pinteni calului, ieși pe poartă ca vîntul, și după dînsul carăle cu merinde, cu bani și vreo două sute de ostași, pe care-i orînduise împăratul ca să-l însoțească.

După ce trecu afară de împărăția tatălui său și ajunse în pustietate, Făt-Frumos își împărți toată avuția pe la ostași și, luîndu-și ziua bună, îi trimise înapoi, oprindu-și pentru dînsul merinde numai cît a putut duce calul. și apucînd calea către răsărit, s-a dus, s-a dus, s-a dus, trei zile și trei noști, pînă ce ajunse la o cîmpie întinsă, unde era o mulțime de oase de oameni.

Stînd să se odihnească, îi zise calul :

– Să știi, stăpîne, că aici suntem pe moșia unei gheonoaie, care e atît de rea, încît nimeni nu calcă pe moșia ei, fără să fie omorît. A fost și ea femeie ca toate femeile, dar blestemul părinților pe care nu-i asculta, ci îi tot necăjea, a făcut-o să fie gheonoaie; în clipa aceasta este cu copiii ei, dar mîine, în pădurea ce o vezi, o s-o întîlnim venind

să te prăpădească; e grozavă de mare: dară să nu te sperii, ci să fii gata cu arcul ca să o săgetezi, iar paloșul și sulița să le ții la îndemână, ca să te slujești cu dînsele cînd va fi de trebuință.

Se deteră spre odihna; dar pîndea cînd unui, cînd altul.

A doua zi, cînd se revărsa zorile, ei se pregăteau să treacă pădurea. Făt-Frumos înșelă și înfrînă calul, și chinga o strînse mai mult decît altă dată, și porni; cînd, auzi o ciocănitură groaznică. Atunci calul îi zise:

– Ține-te, stăpîne, gata, că iată se apropie Gheonoaia.

Și cum venea ea, nene, doboră copacii; așa de iute mergea; iar calul se urcă ca vîntul pînă cam deasupra ei și Făt-Frumos îi luă un picior cu săgeata și, cînd era gata a o lovi cu a doua săgeată, strigă ea:

– Stăi, Făt-Frumos, că nu-ți fac nimic!

Și văzînd că nu o crede, îi dete înscris cu sîngele său.

– Să-ți trăiască calul, Făt-Frumos – îi mai zise ea – ca un năzdrăvan ce este, căci de nu era el, te mîncam fript; acum însă m-ai mîncat tu pe mine; să știi că pînă azi nici un muritor n-a cutezat să calce hotarele mele pînă aicea; cîțiva nebuni carii s-au încumes a o face d-abia au ajuns pînă în cîmpia unde ai văzut oasele cele multe.

Se duseră acasă la dînsa, unde Gheonoaia ospătă pe Făt-Frumos, și-l omeni ca p-un călător. Dar pe cînd se aflau la masă și se chefuiau, iară Gheonoaia gema de durere, deodată el îi scoase piciorul pe care îl păstra în traistă, i-l puse la loc și îndată se vindecă. Gheonoaia, de bucurie, ținu masă trei zile d-a rîndul și rugă pe Făt-Frumos să-și aleagă de soție pe una din cele trei fete ce avea, frumoase ca niște zîne; el însă nu voi, ci îi spuse curat ce căuta; atunci ea îi zise:

– Cu calul care îl ai și cu vitejia ta, crez că ai să izbutești.

După trei zile, se pregătiră de drum și porni. Merse Făt-Frumos, merse și iar merse, cale lungă și mai lungă; dară cînd fu de trecu peste hotarele Gheonoaiei, dete de o cîmpie frumoasă, pe de o parte cu iarba înflorită, iară pe de altă parte pîrlită. Atunci el întrebă pe cal:

– De ce este iarba pîrlită? Și calul îi răspunse:

– Aici suntem pe moșia unei scorpii, soră cu Gheonoaia; de rele ce sunt, nu pot să trăiască la un loc; blestemul părinților le-a ajuns, și d-ai-a s-au făcut lighioi, așa precum le vezi; vrăjmășia lor e groaznică, nevoie de cap, vor să-și răpească una de la alta pămînt; cînd Scorpia este necăjită rău, varsă foc și smoală; se vede că a avut vro ceartă cu soră-sa și, viind s-o gonească de pe tărîmul ei, a pîrlit iarba pe unde a trecut; ea este mai rea decît soră-sa și are trei capete. Să ne odihnim puțin, stăpîne, și mîne dis-de-dimineață să fim gata.

A doua zi se pregătiră, ca și cînd ajunsesese la Gheonoaie, și porniră. Cînd, auziră un urlat și o vîjietură, cum nu mai auziseră ei pînă atunci!

– Fii gata, stăpîne, că iată se apropie zgripsoroaica de Scorpie.

Scorpia, cu o falcă în cer și cu alta în pămînt și vărsînd flăcări, se apropia ca vîntul de iute; iară calul se urcă repede ca săgeata pînă cam dasupra și se lăsă asupra ei cam pe deoparte. Făt-Frumos o săgetă și îi zbură un cap; cînd era să-i mai ia un cap, Scorpia se rugă cu lacrimi ca să o ierte, că nu-i face nimic și, ca să-l încredințeze, îi dete inscrist cu sîngele ei. Scorpia ospătă pe Făt-Frumos și mai și decît Gheonoaia; iară el îi dete și dînsei înapoi capul ce i-l luase cu săgeata, carele se lipi îndată cum îl puse la loc, și după trei zile plecară mai departe.

Trecînd și peste hotarele Scorpiei, se duseră, se duseră și iară se mai duseră, pînă ce ajunseră la un cîmp numai de flori și unde era numai primăvară; fiecare floare era

cu deosebire de mîndră și cu un miros dulce, de te îmbăta; trăgea un vîntișor care abia adia. Aicea stătură ei să se odihnească, iară calul îi zise:

– Trecurăm cum trecurăm pînă aci, stăpîne; mai avem un hop: avem să dăm peste o primejdie mare; și, dacă ne-o ajuta Dumnezeu să scăpăm și de dînsa, apoi suntem voinici. Mainainte de aci este palatul unde locuiește Tinerete fără bătrînețe și viață fără de moarte. Această casă este încongiurată cu o pădure deasă și înaltă, unde stau toate fiarele cele mai sălbatice din lume; ziua și noaptea păzesc cu neadormire și sunt multe foarte; cu dînsule nu este chip de a te bate, și ca să trecem prin pădure e peste poate; noi însă să ne silim, dac-om putea, să sărim pe dasupra.

După ce se odihniră vreo două zile, se pregătiră iarăși; atunci calul, ținîndu-și răsufierea, zise:

– Stăpîne, strînge chinga cît poți de mult, și, încălecînd, să te ții bine și în scări, și de coama mea; picioarele să le ții lipite pe lîngă suptioara mea, ca să nu mă zăticnești în zborul meu.

Se urcă, făcu probă, și într-un minut fu aproape de pădure.

– Stăpîne – mai zise calul – acum e timpul cînd se dă de mîncare fiarălor pădurei și sunt adunate toate în curte; să trecem.

– Să trecem – răspunse Făt-Frumos – și Dumnezeu să se îndure de noi.

Se urcară în sus și văzură palatul strălucind astfel, de la soare te puteai uita, dar la dînsul ba. Trecură pe dasupra pădurii și, tocmai cînd erau să se lase în jos la scara palatului, d-abia, d-abia atinse cu piciorul vîrfurile unui copaci și dodată toată pădurea se puse în mișcare; urlau dobitoacele, de ți se făcea părul măciucă pe cap. Se grăbiră de se lăsară în jos; și de nu era doamna palatului afară, dînd demîncare puilor ei (căci așa numea ea lighionile din pădure), îi prăpădea negreșit.

Mai mult de bucurie că au venit, îi scăpă ea; căci nu mai văzuse pînă atunci suflet de om pe la dînsa. Opri pe dobitoace, le îmblînzi și le trimise la locul lor. Stăpîna era o zîină înaltă, supțirică și drăgălașă și frumoasă, nevoie mare! Cum o văzu Făt-Frumos, rămase încremenit. Dară ea, uitîndu-se cu milă la dînsul, îi zise:

- Bine ai venit, Făt-Frumos! Ce cauți pe aici?
- Căutăm, zise el, Tinerete fără bătrînețe și viață fără de moarte.
- Dacă căutați ceea ce ziseși, aci este.

Atunci descălică și intră în palat. Acolo găsi încă două femei, una ca alta de tinere; erau surorile cele mai mari. El începu să mulțumească zîinei pentru că l-a scăpat din primejdie; iară ele; de bucurie, gătiră o cină plăcută și numai în vase de aur. Calului îi dete drumul să pască pe unde va voi dînsul; pe urmă îi făcură cunoscuți tuturor lighioanelor, de puteau îmbla în tihnă prin pădure.

Femeile îl rugară să locuiască de aci înainte cu dînsele, căci ziceau că li se urîse, sezînd tot singurele; iară el nu așteptă să-i mai zică o dată, ci primi cu toată mulțumirea, ca unul ce aceea și căuta.

Încet, încet, se deprinseră unii cu alții, își spuse istoria și ce păți pînă să ajungă la dînsele, și nu după multă vreme se și însoți cu fata cea mai mică. La însoțirea lor, stăpînele casei îi deteră voie să meargă prin toate locurile de primprejur, pe unde va voi; numai pe o vale, pe care i-o și arătară, îi ziseră să nu meargă, căci nu va fi bine de el; și-i și spuseră că acea vale se numea Valea Plîngerii.

Petrecu acolo vreme uitată, fără a prinde de veste, fiindcă rămăsese tot așa de tînăr, ca și cînd venise. Trecea prin pădure, fără să-l doară măcar capul. Se desfăta în palaturile cele aurite, trăia în pace și în liniște cu soția și cumnatele sale, se bucura de frumusețea florilor și de dulceața și curățenia aerului, ca un fericit. Ieșea adesea la

vânătoare; dar, într-o zi se luă după un iepure, dete o săgeată, dete două și nu-l nimeri; supărat, alergă după el și cu a treia săgeată, cu care îl și nimeri; dară nefericitul, în învâlmășeală, nu băgase de seamă că, alergînd după iepure, trecuse în Valea Plîngerii. Luînd iepurele, se întorcea acasă; cînd, ce să vezi d-ta? deodată îl apucă un dor de tată-său și de mumă-sa. Nu cuteză să spuie femeilor măiestre; dară ele îl cunoscură după întristarea și neodihna ce vedea într-însul.

– Ai trecut, nefericitele, în Valea Plîngerii? îi ziseră ele, cu totul speriate.

– Am trecut, dragele mele, fără ca să fi voit să fac astă neghiobie; și acum mă topesc d-a-n picioarele de dorul părinților mei, însă și de voi nu mă îndur ca să vă părăsesc. Sunt de mai multe zile cu voi și n-am să mă plîng de nici o mîhnire. Mă voi duce dară să-mi mai văz o dată părinții și apoi m-oi întoarce, ca să nu mă mai duc niciodată.

– Nu ne părăsi, iubitele; părinții tăi nu mai trăiesc de sute de ani, și chiar tu, ducîndu-te, ne temem că nu te vei mai întoarce; rămîi cu noi: căci ne zice gîndul că vei pieri. Toate rugăciunile celor trei femei, precum și ale calului, n-a fost în stare să-i potolească dorul părinților, care-l usca pe d-a-ntregul. În cele mai de pe urmă, calul îi zise:

– Dacă nu vrei să mă ascuți, stăpîne, orice ți se va întîmpla, să știi că numai tu ești de vină. Am să-ți spui o vorbă și, dacă vei primi tocmeala mea, te duc înapoi.

– Primesc – zise el cu toată mulțumirea – spune-o!

– Cum vom ajunge la palatul tatălui tău, să te las jos și eu să mă întorc, de vei voi să rămîi măcar un ceas.

– Așa să fie, zise el.

Se pregătiră de plecare, se îmbrățișară cu femeile și, după ce-și luară ziua bună

unul de la altul, porni, lăsându-le suspinînd și cu lacrămile în ochi. Ajunseră în locurile unde era moșia Scorpiei; acolo găsiră orașe; pădurile se schimbaseră în cîmpii; întrebă pre unii și pre alții despre Scorpie și locuința ei; dar îi răspunseră că bunii lor auziseră de la străbunii lor povestindu-se de asemenea fleacuri.

– Cum se poate una ca asta? le zicea Făt-Frumos, mai alaltăieri am trecut pe aici; și spunea tot ce știa.

Locuitorii rîdea de dînsul, ca de unul ce aiurează sau visează deștept, iar el, supărat, plecă înainte, fără a băga de seama că barba și părul îi albise.

Ajungînd la moșia Gheonoaiei, făcu întrebări ca și la moșia Scorpiei, și primi asemenea răspunsuri. Nu se putea domiri el: cum de în cîteva zile s-au schimbat astfel locurile? Și iarăși supărat, plecă cu barba albă pînă la brîu, simțind că îi cam tremurau picioarele, și ajunse la împărăția tătine-său. Aici alți oameni, alte orașe, și cele vechi erau schimbate de nu le mai cunoștea. În cele mai de pe urmă, ajunse la palaturile în cari se născuse. Cum se dete jos, calul îi sărută mîna și zise:

– Rămii sănătos, stăpîne, ca eu mă întorc de unde am plecat. Dacă poștești să mergi și d-ta, încalecă îndată și aidem!

– Du-te sănătos, că și eu nădăjduiesc să mă întorc peste curînd.

Calul plecă ca săgeata de iute.

Văzînd palaturile dărămate și cu buruieni crescute pe dînsule, ofta și, cu lacrămi în ochi, căta să-și aducă aminte cît era odată de luminate aste palaturi și cum și-a petrecut copilăria în ele; ocoli de vreo două-trei ori, cercetînd fiecare cămară, fiecare colțuleț ce-i aducea aminte cele trecute; grajdul în care găsisese calul; se pogorî apoi în pivniță, gîrliciul căreia se astupase de dărămurile căzute.

Căutînd într-o parte și în alta, cu barba albă pînă la genunchi ridicîndu-și pleoapele

ochilor cu mâinele și abia umblînd, nu găsi decît un tron odorogit; îl deschise, dară în el nimic nu găsi; ridică capacul chichiței, și un glas slăbănogit îi zise:

– Bine ai venit, că de mai întîrziai, și eu mă prăpădeam.

O palmă îi trase Moartea lui, care se uscasc de se făcuse cîrlig în chichiță, și căzu mort, și îndată se și făcu țărîină.

Iar eu încălecai p-o șea și vă spusei dumneavoastră așa.

PETRE ISPIRESCU
Legende sau Basmel românilor (1882)¹

¹Cu frecvente reeditări [sec. xx]; cf. de pildă, **Legende...** [1–2], Editura Minerva, București 1907–1908 (cu o precuvântare de BARBU DELAVRANCEA); Editura Scrisul românesc, Craiova 1932 (ediție comentată de NICOLAE CARTOJAN) [*Clasicii români comentați*]; Editura pentru literatură, București 1968 (ed. îngrijită de ARISTIȚA AVRAMESCU; prefață de IORGU IORDAN [1935]; text din ed. A. AVRAMESCU, **1**, 1969) și **Opere** [1–2], Editura pentru literatură, București 1969–1971 (ed. critică îngrijită de ARISTIȚA AVRAMESCU, studiu introductiv de CORNELIU BĂRBULESCU; **1** [1969]: *Legende sau Basmel românilor...* [1882, 1872–1874, 1883]; **2** [1971]: *Snoave sau povești populare, Povestiri istorice, Varia, Manuscrise și corespondență*). Textul ed. A. AVRAMESCU este reprodus de asemenea în: **Basmel românilor**, Editura Minerva, București 1986 [*Arcade*]; **Legende...**, Editura Cartea românească, București ^R1988 [*Mari scriitori români*]; Editura Minerva, București ^R1989 [*Meșterul Manole*]; Editura Fundației Culturale Române, București ^R1997 etc. [n. ed.]

* * *

[...] Moartea este individuală, nu generică; este a fiecăruia. Ea nu cosește viețile în neștire, ci o curmă pe a fiecăruia după măsura vieții lui. Pe unul îl palmuiește, pe altul îl mîngîie și pe cîte unul îl transfigurează, ca pe Johann Sebastian Bach, cîntărețul la orgă.

Făt-Frumos înțelesese, cu amintirea trezită în el și răscolindu-i toată cămara amintirilor, că îi este dată, că trebuie să-i fie dată și lui o măsură. Într-un fel, o înțeleseseră și fetele Ființei, lăsîndu-l să plece. Ele nu aveau cruzimea să-l pedepsească pe alesul lor cu viața veșnică și cu urîtul ei. Căci este acolo în lumea ființei, un fel de lume a generalului pur, în care oamenii nu au așezare.

S-ar putea să existe alte făpturi, alte ființe raționale în cosmos, care stau – cum închipuia un învățat din zilele noastre – ca niște licheni sau mușchi și care au cine știe ce desfătări, experiențe și cunoașteri, străine nouă. Noi însă sîntem ca-n lumea basmului acestuia. Și dacă ieșim din condiția noastră și întîrziem prea mult în nedeterminarea veșniciei, ne ajunge parcă un blestem, blestemul acela folcloric:

„Să nu mai știe de hodină,
Nici cina să mai fie cină,
Nici somnul somn,
Nici casa casă,
Să-i pese fără a-i ști că-i pasă.“

Așa am fi acolo: fără a ști că ne *pasă*, adică ne apasă și ne pune pe gînduri ceva, care nu este nimic, nimicul înveșnicit.

Arborii nu cresc pînă la cer și viețile oamenilor își dau hotare înlăuntrul lor, se hotărăsc și ele, chiar atunci cînd pătrund și stau să rămînă în nehotărîrea veșniciei. Există împlinire fără înveșnicire. Arhetipul ființei rămîne, dar întruchipările ei trec și se petrec. Mincinos este cine nu crede.

Iar povestitorul încalecă pe-o șea, plecînd, fără cal năzdrăvan, îndărăt în lumea Reminiscenței, din care își trăgea gînditorul antic minciunile și povestitorul acela din flocor basmele. [...]

CONSTANTIN NOICA

Basmul ființei și „tinerețe fără bătrînețe“

din: **Sentimentul românesc al ființei,**

Editura Eminescu, București 1978, p. 142–143²

²*Basmul...*, în *op. cit.*, pp. 112–145. Cf. și ed. Humanitas, București ²1996, p. 132–133 (resp. *Basmul...*, la pp. 103–135). [n. ed.]

